

ELSŐ KÖNYV

Istenek, hát lehet annyira félni, amennyire én most? Egek, hát mi ez? Én rettegek? Én?! Aki csavargott a levegőben sárkányrepülőn, ezen az égi lélekvesztőn is? Aki másokat kinevetve elrepült Varsóba a 70-es évek IL-18-asával, ami tán még Noé idejében készült? Na, nem! Kurázszi, fiam! Szedd már össze magad! Össze is szedem, igaz, segít ebben néhány pohár bor is, amit a szép német stewardess szolgál fel. Húsz perc múlva már le merek nézni az ablakon az alattunk tornyosuló felhőkre. Már a kezem sem remeg. A frankfurti landolásnál már rutinos légi harcos vagyok. Sok órai várakozás a repülőtéren, a delhi gép késő délután indul. A beszálló kapunál több száz ember. Turbános szikhek, száris asszonyok, pidzsámás hinduk. Ez már nem Európa, szinte már Indiában vagyok. Az óriásgépen a stewardessek gyönyörű, halvány kávébarna bőrű lányok. A vacsora előtt az indiai ételek illata.

- Mit kér vacsorára?

- Nem tudom, csak azt, hogy valami indiai étel legyen!

Elneveti magát. Húsosat vagy vegetáriánust választhatok. Próbáljuk ki az utóbbit. Nem csalódom benne. Ugyan fogalmam sincs róla, mit eszem, sok mindenféle van előttem a tálcán, de mind finom. A desszert viszont túl édes számomra, ott is hagyom. Útitársaim már javában alszanak, én bizony nem tudok. Izgatott vagyok, csúcsra pörgetett. Mászkálok a fedélzeten, kibámulok az ajtók ablakain, de csak a mélysötét éjszakát látom, a Hold sem világít. Földerítem égi paripám belsejét, a wc-t, mosdót, mindent, amit csak lehet. Végül csak lenyugszom, visszaülök a helyemre, szorgalmasan jegyzetelgetek. A monitoron követem útvonalunkat. A Fekete-tenger, a Kaukázus, Bakunál lépünk a Kaspi-tenger fölé, aztán délkeletnek fordul a gép, át a Hindukuson. A magas hegyek fölött meg-megül a hatalmas Boeing 747-es, nagyokat liftezik, de nem ijeszt meg. El sem tudom képzelni, hogy ez az óriási repülő zavarba jöjjön holmi szelek miatt! Lassan kezdjük az ereszkedést valahol Lahore felett. Percenként változnak az adatok a képernyőn. Delhi már csak 20 perc, csak 10, alig 5. Mindenki mozgolódik, csatloljuk az öveket. Kis döccenéssel landol a gép, megérkeztem.

Delhi, vagy ahogyan itt ejtik: Dilli

Az utascarnokban kissé elszörnyedek a patikatisztaságú Ferihegy II, és a frankfurti még tisztább csarnokok után. Itt bizony régen látott seprőt a kövezet, még régebben felmosórongyot. Por, csikkek és magával sodró tömeg. Tartanak valahová, velük tartok én is, mivel más egyebet nincs módomban tenni. Szerencsére a poggyászkiadó szalagokhoz taszigálnak. Leszem a csomagokat, mikor tűnik föl az én műanyag fóliába csomagolt, testes, terepszínű hátizsákom? Nem tűnik. Ez a piros-fehér kockás bőrönd már harmadszor rázkódik el előttem, az enyém meg sehol. Hol lehet? Kicsit riadtan fordulok egy egyenruhás, turbános férfihoz.

- Elnézést, uram, nem találom a csomagomat. Elkallódott volna?

- Melyik géppel jött?

- A frankfurtival.

- Ott, nézze! A 4-es kiadó. Ott jönnek a frankfurti csomagok.

Persze, engem az egyeshez sodort az embermassza, és izgalmamban nem néztem a kiírást. Loholok a már kissé megritkult tömegben keresztül a négyeshez, és még látom a zsákot eltűnni a gumicsapók mögött. Irány a páternoszter másik oldala, ott kell előbújni ennek az átkozott hátinak! Jön is végre, méltóságteljes billegéssel, örömmel cibálom le a szalagról. Lehántom róla a még Pesten rátekergetett műanyag huzatot, felkínlódom a hátamra, most már nyugodtabban nézek körül. Kezdem érzékelni a környezetemet. Hát bizony, ez nem a végtelen nyugalomú India, nem a kitekeredett pózban éveken át, mozdulatlanul üldögélő fakírok, a köldöküket

bámuló buddhák világa, de nem ám! Mindenki rohan, mindenki kiabál, vélhetőleg utasításokat ordítanak egymásnak, de láthatólag senki nem fogadja meg azokat - elképesztő kakofónia! Állok a forgatag közepén, talán az egyetlen nyugodt (nyugodt?) ember. Sípcsontomnak fájdalmasan nekilódul egy bőrönd; egy szariba öltözött, természetes matróna vagy három lépést odébb sodor - mond valamit éles hangon, értelmét csak sejtem...- agyam kapkodva próbálja befogadni a körülöttem történeteket. Kábulatomból ocsúdva lassan rájövök: a kijárat felé tolongó tömeg útjába vetett balsorsom. Nagy nehezen kivergődöm az embergyűrűből, nyugodtabb tájéakra jutok. Bántatlanul körülnézhetek. Kiírások hindi és angol nyelven, némelyik kivilágítva. Megpillantom számomra a legfontosabbat: Pénzváltás. Hiszen csekkjeimen, és talán kétszáz magyar forinton kívül egy vasam sincs! Pedig most rúpia, paisza és anna kell. Odabaktatok az ablakhoz 100 dolláros csekkemmel és útlevellemmel. A szakállas, turbános szikh leszámol 4700 rúpiát.

- Valamennyi paiszát és annát nem ad? - kérdezem.

- Uram - neveti el magát a férfi, csak úgy csillognak az aranyfogak a szájában - annát már rég nem használunk, paiszát meg minek?

Később rájövök - igaza volt. Az anna a rúpia tízezred része, manapság a paiszának (fillér, 1/100-ad rúpia) sincs különösebb jelentősége, hogyan lenne hát értéke a fillér fillérjének?

Lassan kiürül a csarnok. Elindulok a kijárat felé. Elém lép egy egyenruhás valaki. Már nyúlnék az útlevelémért, bár lepecsételték, én már hivatalosan is Indiában vagyok, de nem az kell neki.

- Uram, egy taxit? - kérdezi behízeltgöen.

- Nem, majd magam... - válaszolom.

Kilépek a kapun. Sötét van Delhi fölött, messze még a pirkadat. A levegő langyos és valami furcsa szag vesz körül. Nem kellemetlen, csupán olyan... olyan ismeretlen. Van benne benzinbűz, porszag, meg valami egyéb, amit meghatározni nem tudok. Indus-szag? India-szag? Nem tudom. Szimatolok, próbálom elemezni, de nem megy. Nincs mihez hasonlítanom. Elég az hozzá, hogy átható, de nem kellemetlen. Kíváncsiságból megszagolom a pulóverem ujját. Azon is érzem. (Jóval később, hazaérkeztemkor, átesve a viharos üdvözléseken, nejem megszagolgotott. "Olyan India-szagod van!" - mondta. Valószínűleg igaza lehetett, mert, bár Bombayben kiadósan fürödtem, a ruháimban csak benne maradt ez az illat.)

Ahogy nézelődöm, mellém pöfög egy motorizált riksa. Életemben először találkozom ilyen járművel. Háromkerekű jószág, szélvédős, ponyvatetős, a sofőr motorkerékpár-kormánnyal irányítja, mögötte kétszemélyes pad, ide telepszene az utasok, illetve esetemben én és a zsákom. Hála az egeknek, a vezető mögött keresztben megtalálható a "majrévas" is. Nagy szükség van erre, első riksázásaimkor bizony majd' vizet facsartam belőle!

Gábortól, pécsi ismerősömtől - aki idén nyáron utazgatott Indiában - tudom, hogy beszállás előtt meg kell alkudni a viteldíjban, a kellemetlen meglepetéseket megelőzendő. Ki az ördög akar ordítva vitatkozni a riksással az út végén néhány rúpia miatt? Úgyis a sofőrnek lesz igaza! Így hát megkérdezem riksásomat, tudja-e, hol van az Ajay Guest House a Main Bazarban? Hogyne tudná! No, és mennyiért vinne oda? 200 - mondja ő. Sok, válaszolom és hátat fordítva neki, elindulok az ellenkező irányba. Néhány lépést teszek csak, amikor utánam kiabál, hogy mégis, mennyi? Mondom: 50. Félreérthetetlen mozdulattal lengeti meg homloka előtt nyitott tenyerét, aztán eltűnik a sötétben. Hát ezt eltoltam - gondolom magamban - azért szemtelenség a kért összeg negyed részét felajánlani! A következő riksással óvatosabb vagyok. Ő is kétszázat kér, én százat mondom.

- Tudod, milyen messze van a Main Bazar? - óbégat az indus.

Nem tudom, honnan is tudhatnám? Így hát alkudozunk. Azaz ő tartja a saját árát, én meg emelem a magamét. Elérek 180 rúpiáig, ő még mindig bólogat, hogy kevés. Sokszor zavarba jövök ettől a fordított fejbeszédttől: bólogatnak, ha nem, és fejüket rázzák az igenre. Szóval, ő bólogat, én megunom és vállamra kanyarítom a zsákom. Erre csak megelégszik a száznyolcvan rúpiával. Bekászálódok a talyigába, hindum vidoran berántja a motort, a riksa megugrik, mint

egy szeleburdi bakkecske. Repülőstart ez a javából. Aztán száguld és dobál és veszettül dudál, én meg markolom a kapaszkodót, részben, hogy ki ne zuhanjak a szerkezetből, részben félelmemben, mert az úton személyautók, teherautók, kamionok keresztül, az úttesten meg kátyúk, fekvőrendőrök kasul. Kis híján átlikasztom a vászontetőt a fejemmel. Hűvös ám a hajnal, fázik sofőröm is, ezért egy kissé nyugodtabb szakaszon elengedi a kormányt, és csak úgy, menet közben leteker a sálat a nyakából és tekintélyes turbánt kanyarít belőle. Mindezt legalább hetven kilométeres sebességgel, elengedett kormány mellett! Ezt már nem hagyhatom szó nélkül:

- Lassabban, barátom, lassabban! Nem akarok én meghalni!

Menet közben fordul hátra, rám villogtatja mind a hatvannégy fogát, és bal kézzel nagyot csap a levegőbe:

- Don't matter, sir, no problem!

Hát, ha nincs probléma, akkor nincs probléma - gondolom mély fatalizmussal - ha én meghalok, meghalsz te is. A továbbiakban megfogadom a tanácsát: nem aggódom, csupán a fogaimat szorítom össze, hogy el ne harapjam a nyelvem, bal kézzel a vasba kapaszkodom, jobbal meg a zsákba, így aztán többé-kevésbé sértetlenül meg is érkezünk az Ajay elé. Első élményem Indiában, bizony, igen rázós volt! A szó legszorosabb értelmében.

Az ezután következő annál kedvesebb. A szálló, azaz inkább vendégháznak (guest house) nevezik, portása, jóképű, fiatal fickó, good morning, sir-rel köszön. Igen, van szabad szobájuk, 190 rúpia egy éjszakára. Igen, fürdőszobával együtt van a szoba. Az étterem pedig itt van a földszinten, itt, a recepció mögött. Megállapodunk, ő veszi a főkönyvet, én az útlevelet. Ránéz a könyvecskére-címerre és megkérdezi:

- Milyen nemzetiségű vagy, uram?

- Magyar vagyok.

Erre összeteszi a kezeit, ültében meghajol és újra üdvözlöl, de most már hindiül:

- Namaszté, szahib. – azaz hindi nyelven: Légy üdvözölve, uram.

Nagyon megtisztelve érzem magam, hiszen ez a szó, „szahib”, réges régen kiment a divatból. Magyarra talán „fehér uraság”-nak lehetne fordítani. De hol vannak már a fehér uraságok?

Egy fiú vezet föl a meredek lépcsőn a második emeletre, viszi előttem a szobakulcsot, mint egy győzelmi lobogót. Inkább a dögnehez hátizsákomat vette volna el, de lám, van esze, mennyivel könnyebb a kulcs, mint a zsák!

Hát, nem luxushotel az Ajay, ez bizonyos. A szoba kicsi, két keskeny pricc egymás mellett, ez a kétszemélyes ágy, egy apró asztal - igaz, van rajta telefon - és egy szék. Négy ablak, amiből kettő a lépcsőkre néz, kettő pedig valami személyzeti pihenőszobára vagy mire. A mennyezetről irdatlan méretű, háromszárnyas ventilátor - a könyvekből ismert "villanypunka" - lóg. A fürdőszoba meg? Jó egy lépés a szélte, hossza meg a szoba rövidebb falhosszával egy. Benne picit kézmosó, jobbra angol wc, bár alig leöblíthető, és tán' két méter magasan a falból kimeredő zuhanyrózsa.

Ha ilyen, hát ilyen. Már otthon megfogalmaztam magamnak: nem a kirakat-Indiát akarom látni! Nem a pénzes turistáknak kínált látványosságok vonzanak ide, ez mind afféle álságos cifraság. Ha a pénzes turista olyannak akarja látni Indiát, hát megkaphatja, de fizessen is érte. Fizet is a bolondja, a cifra maláji táncosnőért, az elefantagolásért, a bindáfestésért, a Hotel Taj Mahal amerikai kényelméért - és ki tudja felsorolni, még mi mindenért. Ha ez kell neki, hát úgy kell neki! Én a kirakat mögé szeretnék bepillantani, beleszippantani India "ájerébe". Kívánságom – egészen máshogyan, mint ahogy gondoltam – teljesül is a délelőtt folyamán.

Ledőlök egy kicsit pihenni, de nem nagyon tudok, mert az egyik ablakom előtt valaki nagyokat nyög, és néha horkolva harákol is. Ki a csuda lehet ez? Egy tüdőbajos szent tehén, aki farfekvéses borjával vajúdik? Nem tudok rájönni, így aztán másfél órás forgolódás után kimászom a hálózsákomból. Még nagyon bennem van az európai félsz, nem merek csupasz testtel bebújni a takaró alá. Ezért kell a hálózsák. Szóval, felkászálódok, kicsit meglogybolom

az arcomat hideg vízzel és lemegyek az étterembe. Nem vagyok éhes, csak egy teát iszom. Chájának írja az étlap, igen finom, fűszeres, forró ital. Aztán megkérem a portást - már a nappalis ül a pult mögött - hogy hívná föl nekem a magyar követséget. Készségesen meg is teszi, ám sikertelenül: megváltozott a követség száma. Így a Magyar Információs és Kulturális Központot hívjuk fel. Kedves női hang szólal meg angolul.

- Beszél, kérem, magyarul? - kérdezem.

- Ó, hogyne - válaszolja meglepetten.

Gyorsan elhadarom, ki fia-borja vagyok, és miért is hívom.

- Jöjjön ki bátran - mondja ő - egyszerűbb lesz személyesen megbeszélni a dolgokat. A címünk Janpath 1/A. A (és egy szálloda nevét mondja) hotel mellett vagyunk, ezt mondja a taxisnak, így gyorsan idetalálnak.

- Indulok máris!

- Jöjjön, várom - búcsúzik.

A szobámban előveszem az útikönyvet, fellapozom Delhi térképénél. Kis keresgélés után megtalálom a Janpath-t (Dzsanpasznak ejtik), jó hosszú sugárútja ez a városnak - lehet tán négy kilométer is, gondolom. Mégis a gyaloglás mellett döntök, részben, mert látni is akarok valamit, részben pedig nem akarok kockáztatni egy új motorriksás utat. Hiába, a hajnali vágózás nem múlik el belőlem nyom nélkül. A Bazarban most takarítják a tegnapi szemetet, tessék-lássék módon sepreget egy-két utcaseprő. Nagy örömmre megpillantok egy hamisítatlan szent tehenet. A nyakában büdöskevirág-koszorú, arany és fehér szalag a szarva körül. Nem otthoni tehen ez, hanem szép, fehér, jó húspan levő zebutehén. Egy boltocskából kiszalad egy idős férfi, egyik kezében nagy marék zöld, másikban vödör víz. Megeteti, megitatja a tehénkét, majd tisztelettel megsimogatja és - meglepetésemre - tehenes kezével megérinti mind az öt csakráját. Mint mi otthon, mikor a templomba betérve szentelt vízzel keresztet vetünk...

A Bazarból kifordulok a Panchkuin Margra, ahol ebben a reggeli órában - 8 körül lehet - is szédítő a forgalom, a zshivaj. Motorriksák, taxik, teherkocsik, felcicomázott, mégis ócska buszok örületes kavalkádja, harsognak a dudák, csikorognak a fékek, kiabálnak az emberek, mert itt csöndben beszélni nem lehet. Nagy nehezen átvergődöm a túloldalra - nemigen tisztelik itt a közlekedési lámpát -, és folytatnám utamat a Janpath felé. Hatalmas körtéren - a Connaught Place-en - keresem az irányt térképemen, amikor mellém lép egy jól öltözött, jól fésült, fiatal fickó, zakóján Air Indiás kitűzővel. Hová tartok, érdeklődik, és segíthet-e valamiben. Mondom, hová megyek, és köszönöm a segítségét, de van térképem, így elboldogulok magam is.

- Ön magyar? - kérdezi.

- Igen, az vagyok.

- Szép az önök országa - állapítja meg.

- Járt ott talán? - lepődöm meg.

- Nem, de az irodámban van néhány prospektus Budapestről és a Balatonról. Látja, az Air Indiánál dolgozom. Kérem, fáradjon velem, itt az irodám pár lépésre. Talán tudok segíteni itteni utazásában.

Mehetünk, vonom meg a vállam gondolatban, akár még hasznosat is mondhat. Udvariasan tessékel át a tócsák között - honnan a csudából van itt sár? - az irodája felé. Közben be nem áll a szája, Uttar Pradesh állam szépségét dicséri. Nem valami bizalomgerjesztő a környék, raktárak, szennyes udvarok, ám az iroda tiszta. Leültet egy székre, ő az asztal mögé kerül, prospektusokat, menetrendeket vesz elő, s közben kérdezget, hová szándékozom eljutni. Mondom Calcuttát, Darjeelinget.

- Ó, Darjeelingbe ne utazzon most - emeli fel a kezét - ott ilyenkor nagyon hideg van!

Helyette ajánlja Uttar Pradesht és Rajastánt, felsorol egy csomó városnevet, ahol ilyen meg olyan maharadzsa palotái vannak. Éppen tiltakozni akarnék, amikor belép egy munkatárs. Köszönünk egymásnak, ő végigmustrál, aztán hökkenten kérdezi:

- Sir, milyen a cipőd?

Lepillantok a lábamra, és legalább annyira meghökkenek, mint ő. Szürke hasított bőr cipőmet, a jobbot, cipőorrtól a fűzőig vastagon borítja a szép, sárgásbarna, enyhén szaglós trágya! Csak bámulom meredten, elképzelni sem tudom, mit tegyek, s közben lázasan töprengök: ki vagy mi, hol és mikor kakálhatott le? Nem sok időm marad a fejtörésre, mert a munkatárs beszólítja a takarító fiút - 12-13 éves lehet a srác - valamit mond neki hindiül, erre a legényke letérdel előttem, kifűzi jobb sorsra érdemes cipőmet, ügyesen lehúzza a lábamról, és elviszi. Mulatságos a helyzet: zoknis jobb lábamat átvetem cipős balom térdén és közben több ezer rúpiás útról tárgyalok makulátlanul öltözött partneremmel. Kis idő múltán a fiú visszahozza trágyátlanított cipőmet. Egy fél marék aprót nyomok a kezébe, lehet talán nyolc-tíz rúpia. Jókora összeg, de ezért a munkáért nem sajnálom a boytól. Felállok és búcsúzni kezdek azzal az indokkal, hogy a magyar követségre kell mennem, és bizony, nagyon elment az idő. De ha ott végzek, visszatérek, és folytathatjuk a tárgyalást. Beszélgetőtársam láthatólag bosszús, nem elég, hogy rám áldozott egy csomó időt, kipucoltak a ganajból, én egy átlátszó kifogással, üzletkötés nélkül távozom. Tényleg sietek, mert belülről nagyon ráz a röhögés, és nem akarom, hogy azt higgyék: rajtuk nevetek. Vissza a körtérre, betájélok a Janpath-t, nyakamba kapom a lábam. Felderít az eset: utam kezdetén ekkora trágyakupacba lépni csak szerencsét jelenthet! Nem lesz itt semmi baj, sikeres lesz az utazásom!

Élvezem a gyaloglást a végtelen hosszú sugárúton. Igaz, nagy a forgalom, de mégsem akkora, mint benn, a város sűrűjében. És ahogy egyre kijebb érek, úgy csökken ez is. Minden utcasarkon, ahol utcanévtáblának kéne lennie (ez egyébként ismeretlen fogalom Indiában!), ez a felirat biztat: "New Delhi, Green Delhi!" Valóban zöldövezet, hatalmas fák alatt visz az utam, színes bougainvillea bokrok szegélyezik a járdát - ezt a bokrot legalább ismerem, a fákat bizony nemigen - fölöttem papagájrajok röpködnek el csattogó szárnyverdeséssel, hangosan rikoltozva. Szép, hosszú farkú, zöld-sárga madarak, nagyobb testűek, mint a rigó, de a farkuk miatt még nagyobbakat mutatnak. Jó magasan keselyűk köröznek. El nem tudom képzelni, mit kereshetnek itt, a város szívében.

Az út bal oldalán sétálok, és nagyon zavar, hogy minduntalan fékez mellettem egy autoriksa, hogy eljuttasson a célohoz. A Nehru téren átmegyek a jobb oldali járdára, hogy a forgalommal szemben legyek. Indiában balos közlekedés van, angol örökség. Sok ilyen öröksége van szegény országnak a Brit Birodalomtól, ám nem mindegyik ilyen ártalmatlan, mint ez. Hosszú ez a Janpath, sehogy sem akar vége szakadni. Szállodát eddig nem láttam, de mindegy is, mert már elfelejtettem a nevét. Villaszerű épületek vannak a bekerített, kis parkok mélyén, mindegyiket szemügyre veszem, hátha ez a Magyar Központ. De nem! Elkerültem volna? Az út szélén dzsip, egyenruhások ücsörögnek benne. Rendőrök, katonák? Nem is sejtem, kik lehetnek, mégis odalépek melléjük, érdeklődni a Kulturális Központ felől. Vonogatják a vállukat, ők ugyan ilyenről nem is hallottak, de menjek tovább, lehet, hogy arra van. Balra hatalmas park, közepén egy irdatlan építmény. A térképről leolvasom: ez a Gate of India, India Kapuja. Nem is tudtam, hogy kettő van belőle, a másik Bombayban áll. Ha az is ilyen ronda, hivalkodóan hatalmas, hát nagyot fogok csalódni benne. Ez, mint a párizsi Diadalív, csak éppen ötszöröse felnagyítva. Most nem vesztegetem rá az időmet, majd a napokban úgyis erre hoz utam, a közelben van ugyanis az állatkert, oda mindenképpen kimegyek, majd akkor...

Igyekezni kell elérni az intézetet, jócskán késésben vagyok. Fáradok is, szomjazom is pokolian. Hiába, a repülőn nem aludtam, az Ajayban sem sokat, és csak az a két csésze tea van bennem, amit késő reggel ittam. Ki gondolta volna, hogy itt ekkorák a távolságok? No, gyí, te lovam, és nekilódulok újra a poros New Delhi, Green Delhinek.

- Nem tudja, uram, hol van a Magyar Kulturális Központ?

Delhi, Magyar Kulturális Központ épülete.

- De, nézze csak, innen a harmadik ház, ott a Janpath végén!

Pfü - törölöm meg a homlokomat kézfejemmel - jó két és fél órát jöttem, és nem is sétatempóban. A kapu előtt egy egyenruhás áll, gyanakodva méreget, ahogy közeledem feléje. Úgy áll a kapuban, mint egy szikár, barna házőrző, kicsit a vizslára emlékeztet, csak nem olyan értelmes a tekintete. Köszöntöm, elmondom, ki vagyok és mi járatban. Nem nagyon érti. Újra kezdem, mondókámat sűrűn megtűzdelve do you understand - érted? - kérdésekkel.

- Mrs. Alice nincs itthon - mondja végre.

- Beszéltem vele telefonon, ő mondta, hogy jöjjenek ide ki - mordulok most már mérgesen.

- Várj - morran ő is, belép a kapun és bebújik a "fakabátba", kis, fából épült portásfülkébe a kapu mellett. Hallom, telefonál. Enyhültebb arccal jön vissza, kinyitja a bejáratot és mutatja merre menjek. Gyönyörű ez a kis park. Reggel öntözhatték a nyírott pázsitot, a dézsákban álló banánbokrok levelein még meg-megcsillannak a vízcseppek. Párás a levegő, illatos. Odébb avokádófák, félkölnyi, éretlen körtékkel az ágakon, néhány narancs és citromfa, sárgállanak a gyümölcsök a fényes, mélyzöld levelek közül. Az épület - nagyra nőtt villa - sárga és lazacvörös. Bejárata két oldalán lévő fülkékben egy-egy isten üldögél: a huncut tekintetű, majomfejű Hanumán, és a pocakos, jó indulatú, kunkori ormányú, elefántfejű Ganésa. Belépek a hűvös hallba. Balra, egy íróasztal mögött terebélyes hindu asszonyság üldögél gyönyörű, bordó száriban. Homlokán nagy, bordó bindá, csillogó, fekete haja választéka vörösre színeze. Tudom, férjes asszony. Mondom, dr. Radnóti Alizhoz jöttem. Bólint, megnyom egy gombot az asztalán. Az épület belsejéből, egy szemüveges, európai ruhás, kedves mosolyú, testes nő jön elő. Sajnos - mondja - Aliz asszonynak be kellett szaladnia a városba, valakikkel valamit megtárgyalni, de legkésőbb egy óra múlva visszaér. Szomjas vagyok-e, éhes-e, egyáltalán mit kérek? Hát bizony - sóhajtom - messze van a Main Bazar és én gyalog jöttem, igen megszomjaztam. Ugye, elfogadok egy teát? Ezer örömmel! Leültet a hallban egy dohányzóasztalka mellé és beszél egy ajtón valamit valakinek. Kisvártatva fehér dhótiba

öltözött férfi, gondolom, szakács vagy pincér, lép ki az ajtón, tálcával a kezében. Rajta kis kannában tea, nagy pohár narancslé, keksz. Leteszi elém és már el is tűnik. Léptét sem hallani. A magyar nő elnézést kér, menne vissza a dolgára. Megállítom. Kimehetnék, megnézni a parkot? Természetesen. És fényképezhetek is? Magától értetődik - mondja kedvesen. Lezúdul a torkomon a hideg narancs-dzsúsz. Nyilván látszik rajtam, hogy nagyon jól esik. A hindu nő megkérdezi: ízlett? Kérek még? Hálásan bólintok, igen, ha lehet. Máris jön az előbbi férfi - alacsony, keszeg emberke - és rezzenéstelen arccal rakja elém a következő poharat. Miután eltűnik ez is kiszáradt torkomban, kicsit lazítok. Rég éreztem ilyen jól magam. Elrágcsálok néhány kekszet, iszogatom a teát. Szép módszeresen eltüntetek mindent. Az indiai nő - szemem sarkából látom - nem feltűnően ugyan, de alaposan szemügyre vesz. Vélem, nem sok hasonló alak fordul meg itt. Szinte hallom a gondolatát: Miféle szerzet lehet ez? Varkocsba fogott hajam a hátamat verdesi, vékony, rövid ujjú ing van rajtam, és egy eléggé viharvert farmer. Nyakamban kis fekete táska lóg, az irataimat tartom benne, az asztalon gyapjából szőtt vállszatyrom domborodik a fényképezőgép mellett. Hát nem látsszom sem kulturális attasénak, sem valami államközi delegáció tagjának. De még pénzes turistának sem. Valami csavargóféle lehetek - gondolhatja induskám. Udvariasan megköszönök mindent, és - mondom - kimennék a parkba. Beleegyezően int a fejével. Kilépve a hűvös hallból a napra, újra körbefognak az illatok. Nem győzök szaglálódni, bámészkodni. Mint zöld foglalat az ékkövet, veszik körül a házat a hatalmas bokrok. A kert végében, szemben a villa bejáratával, kis kápolnafélét fedezek föl a fák között. Sokkarú istennő, a megkopott festés ellenére is szép arcú, vonzó. Később megtudom: ő Lakshmi, Shiva egyik felesége, Kálinak, a Vérengzőnek egyik jóságos megtestesülése. Hej, de bonyolult ez az indiai panteon! Ki kinek a kicsodája, és éppen melyik reinkarnációja! Egy élet kevés mindezt megjegyezni.

Buzgón fényképezgetek. Cerberoszom is előkerül kapusfülkéjéből, élénken érdeklődik gépem iránt. Milyen gyártmányú, mennyibe kerül. Némi fejtörést okoz átszámítanom a hozzávetőleges árat először dollárba, majd rúpiába. Persze, nem tudom, miért nem héttel osztottam, hiszen egy rúpia hét forint. Nyilván, amúgy egyszerűbb volt... Megvenné, ha eladom! Hát, barátom, ez kölcsön gép, apósom a derekamat törné le, ha elkótyavetyélném féltve őrzött Praktikáját. Aztán hirtelen, fejvesztetten elrohan a kapu felé. Szép, fehér Toyota terepjáró fordul be az útról. Mrs. Alice hazaérkezett.

Aliz asszony, a Magyar Központ vezetője nem egyedül érkezik, vele van Bethlenfalvy Géza doktor is. Vérbeli diplomaták mindketten, szemük sem rebben megjelenésen, sőt, kora délelőtti jelentős késésem is említés nélkül marad. Hogy magukban mit gondolhatnak, az persze más kérdés, s mivel belém is szorult némi diplomáciai érzék, nem is firtatom. Elmondatják velem, mi járatban vagyok. Tulajdonképpen magától értetődőnek fogadják el az egész emléktábla-ötletet, semmi kivetnivalót nem találnak abban, hogy szponzorált utat szerveztem magamnak, egy szó, mint száz: „kiegyensúlyozott, baráti légkörben folytak a tárgyalások”. A doktor úr fölhatalmaz arra, hogy rá hivatkozva kérjek segítséget az emléktábla elhelyezéséhez Mr. Dekevától Darjeelingben. A nevezett úr szállodatulajdonos a város felsőbb régiójában, és elkötelezett híve Kőrösinek. De nem csak ő, hanem Tenzing Gyatso láma is a Dali kolostorban. Nem rinpocsénak kell szólítanom, világosít fel a doktor úr, csak simán lámának, ez tibetiül „la”-nak hangzik. Ők ketten, mármint Dekeva és a láma gondozzák, pontosabban felügyelnek a Kőrösi-sír gondozására. Milyen járművel szándékszom Darjeelingbe jutni? Halvány fogalmam sincs, vagy a toy train-nel, ezzel a világhírű, keskeny nyomtávú kisvasúttal, vagy autóbusszal. Majd kiderül New Jalpaiguriban. Menjek iránytaxival, tanácsolja, igaz drágább a másik kettőnél, de fönt van másfél-két óra alatt. Rajzol is nekem a doktor úr egy térképet a kisvasút állomásától a Hotel Dekelingig, ez Mr. Dekeva szállodája, egyet pedig a szállótól a Lebong Cart Roadon (a „Lebong felé vezető szekérút”-nak fordítja) keresztül a régi angol temetőig, ahol a síremlék áll. Közben Aliz asszony is visszatér a szobába, ahol a doktor úrral beszélgetünk. Kérdezi, mikor és mivel szeretném elhagyni Delhit? Mondom, a napokban

indulnék el Calcuttába, előtte azonban szeretném kicsit megismerni a fővárost. Kiderül, nem is olyan egyszerű vonatjegyet szerezni az expressekre, mert ugyan az indiaiak állandóan úton vannak, de ilyenkor, novembertől februárig még sokkal többen utaznak, mivel ez a kellemes évszak, utazásra a legalkalmasabb. No, szép kilátások, hetelhetek Delhiben, ha nincs szerencsém. Amikor aztán az is kiderül, hogy angol nyelvtudásom nem éppen anyanyelvi szintű, felajánlja a diplomáciai rendszámú Toyotát sofőröstül, hogy mielőbb eljussak a New Delhi pályaudvarra, ahol a sofőr elkalauzol a Tourist Office-ba, sőt, meg is veszi a jegyemet; őt honfitársai már csak nem rázzák át! S ha odaérek, Calcuttában az Ázsiai Intézetben Dillip Royt keressem, hivatkozzam rá, adjam át üdvözetét, és Dillip mindenben segítségemre lesz, ami Kőrösivel kapcsolatos. Érzem, ez a végszó. Felállok, mindent nagyon megköszönök, és lila turbános szikh sofőrömmel együtt beülünk a fehér Toyotába.